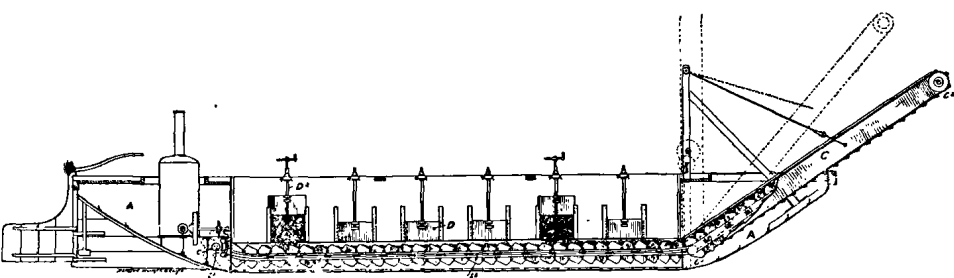

Հնարուածքն է նաւերու ածուխ առնելու նորագոյն գործիք մը: Յայսօր նաւերն իրենց պէտք եղած ածուխն ստիպուած էին մարդկային բազկօք ներս առնուլ, որ երկար, տաժանելի եւ աղտոտ բան մըն է. վասն զի օրինակի համար եօթն օր ճամբորդող մեծ նաւ մ'առ նուազն 3000 տակառաջափ ածխոյ պէտք ունի, որուն համար երեք օր պէտք է, եւ այս միջոցին նաւը ածխոյ փոշով կը ծածկուի: Այժմ հայազգի ճարտարագէտն գտած է գործիք մ'որ ինքնին կը փոխադրէ ածուխը նաւուն մէջ, եւ այն. արդէն 100 տակառաջափ ժամուան մը

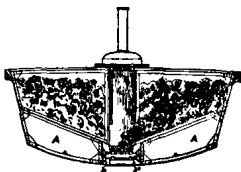
օտարերկրեայ նաւարկու ընկերութեանց մարդիկ են, եւ մեծ գոհութիւն յայտնեցին գիւտին փորձին յաջողութեան համար, որ նաւարկութեան մեծ ծառայութիւն կը մատուցանէ: Անգղիոյ եւ այլ ազգաց մեծ թերթերը գովութեամբ խօսեցան գիւտին վրայ, եւ Անգղիոյ ծովային ճարտարագիտաց ժողովն քննելով գիւտն՝ յայտնեց իւր գոհութիւնը: Այժմ արդէն ձեռնարկուած է կազմելու 5 միլիոն ֆրանքի դրամագլխով ընկերութիւն մը՝ գործադրելու գիւտին ընձեռած նպատակները, եւ գրեթէ ամէն ծովային տէրութիւնք արտօնա-

Պատկ. 2. Նոյն՝ ընդ երկայնութիւն կտրուած:

մէջ. եթէ 6—8 այսպիսի նաւակներ միասին գործեն՝ 4 ժամու մէջ նաւուն պաշարը կը հոգացուի: Թէ՛ ժամանակի եւ թէ՛ ծախսոց ամենամեծ խնայութիւն է այս:

Նաւակին ձեւը կը տեսնուի Պատկեր 1ին մէջ. — Պատկ. 2 երկայնութեան եւ Պատկ. 3 լայնութեան կտրուած կը ցուցնեն նաւակն,

Պատկ. 3. Նոյնը՝ լայնութեան:

որուն մէջ A նաւակն է, B անվերջ շարժակը եւ C վերամբարձ մեքենան, որմէ նաւ կը փոխադրուի ածուխն, D եւ D' ածխոյ ամբարանոցներն են, մին բաց դռնակով՝ միւսը գոց:

Այս դրութեանս փորձն եղաւ 1893 Յուլիսի 4ին, որուն ներկայ էին Անգղիոյ ճարտարագիտաց ընկերութեան գահերէցն, ծովագիւտեան ներկայացուցիչք, անգղիացի եւ

գրութիւն շնորհած են: Աւստրիոյ մէջ արտօնագրին թիւն է 3855 եւ 1891, Հունգարիոյ՝ 20, 211 եւ 1891:

Ռուսութիւն կը պատճառէ մեզի այն կէտն ի մասնաւորի որ հայազգւոյ մը ճարտարարուեստ գիւտն այսպէս յաջողութիւն գտած է ամէն մեծ ծովագնաց ազգաց պետութեանց եւ անոնց մասնագիտաց կողմանէ:

ՓԵՂԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԵՎԻԿԱՆԵ ԵՎ ԵՎԼԱՆԻ ԵՐԵՎԱՆԻ ԹԻՒՆ

(ՎՃԻՆԷ)

Անհամար գործունեայ կենաց մ'ունեցաւ հիւսիսային Բալթիկի մէջ Եւրոպայի տի լասոյ: Լասոյ 1520ին Բեղգիոյ Մոնս քաղաքը ծնաւ. գեղեցիկ ձայն ունենալուն պատճառաւ պղտիկուց ձեռքէ ձեռք կը յափշտակուէր: Տասնուորս տարեկան եղած ատեն Փերդինանդոս Կոնգալա Սիկիլիոյ փոխարքան զինք իրեն հետ Խալաթա տարաւ, ուր երաժշտական արուեստն ուսանելէն եւ կատարե-

լագործուելն ետեւ դարձաւ իր չայրենիքը, ուսկից վերստին ելելով Անգղիա եւ զազդեալ ճամբորդութիւն ըրաւ, եւ ամէն տեղ զարմանք պատճառեց: 1557ին ֆուկկէր անուամբ վաճառական չարուստ ընտանիքի միջամտութեամբ Պաւերայի Ալեքսիոս Ե. Դքսէն Մինիսէն կանչուեցաւ, որ քաղաքը՝ բացառութեամբ իր Բարիք եւ Հռոմ ըրած երկու ճամբորդութեանց, իր գործունէութեան մշտատեւ ասպարէզը մնաց:

Լասոյ թէ՛ քաջահմուտ երաժշտապետ էր եւ թէ՛ անխնդր երգչաւորդար. գրեթէ 2000 քերթուած շարադրած է, որոնք ցարգ գոյութիւն ունին: Գլուխ գործոց կը համարուին իր Գաւթի «Եօթն սաղմոսք պաշտարարութեան», որոնք նաեւ իբրեւ գրչական ճարարարուեստ գործ՝ զարգարուած թանկագին մանրանկարներով եւ փառակազմով գանձ մը կը կապուցանեն Մինիսէնի արքունական-տէրութեան գրադարանին: Լասոյ Մաքսիմիլիան Բ.էն անուանականութեան տիտղոսն ընդունեցաւ եւ Գրիգոր Ժ.Գ.էն ասպետ «սկիզբն խիժանի», անուանեցաւ: Իր շարադրած վերջին քերթուածն եղաւ «Lacrimae S. Petri» (Ս. Պետրոսի արցունք), զոր իբրեւ հաւաստիք մեծարանգ Դոմինգո Վրէմս Ը.ին: Լասոյ վախճանեցաւ Յունուար 14ին 1594ին եւ թաղուեցաւ Մինիսէնի փրանկիական կրօնաւորաց գերեզմանատունը: Իր վայելած մեծ ժողովրդականութեան կը վկայէ ի մէջ այլոց ժողովրդական միամտի հաւատքը, թէ իր «Gustate, videte quam suavis est Dominus» (Ճաշակեցէք եւ տեսէք զի քաղցր է Տէր) հոգեւոր երգն իր գրաւիչ զօրութեամբ մինչեւ անգամ արեգակն ամպերու մէջն զօրս հրապուրել կարող է: Այս ժողովրդական համոզման չի՞մէ է 1584ին սուրբ Մարմնոյ եւ Արեան թափօրի առթիւ տեղի ունեցած զարմանալի դէպք մը: Դաքնի ու հետագայ աշխարհը բանաստեղծօրէն կը հռչակէր իր անունն, այսպէս «Hic ille est Lassus, lassum qui recreat orbem» (Այս է այն խոնջեալը [Լասոյ], որ զինջեալ աշխարհը կը կազդուրէ): Այս առաձն իւր իմաստաւոր թովանդակութեամբ մեծ ընդունելութիւն գտած էր: Լասոյ համեմատութեամբ բաշխողինայի աւելի բազմակողմանի կը ներկայանայ, աւելի ազդու եւ խորիմաստ, բայց կ'ընծայէ նաեւ առաւել մթութեան եւ խստութեան հնարքը, մինչդեռ Բալեսարինա՝ որուն գործունէութեան շրջանը գրեթէ միմայն եկեղեցական երաժշտութիւնն էր՝ իբրեւ մասնագէտ սոյն ճիւղին՝ առաւելագոյն կատարե-

լութեան, պայծառութեան եւ մեղմութեան դրոշմը կը կրէ: Լասոյ իբրեւ սեղգիական դպրոցին վերջին արուեստագէտ հեղինակութիւն նուազ ծանօթ էր, Բալեսարինա ընդ հակառակն խաղաղան հռոմէական դպրոցին առաջին արուեստագէտն ըլլալով շատ աւելի ծանօթ էր, եւ իր գրութեան եղանակն եւ ուղղութիւնը մէկ գար օրինակ եղան հռոմէական դպրոցին:

Երաժշտութեան պատմութեան էջերը բաղմաթիւ հռչակաւոր արուեստագէտներու անուններ կ'ընծայեն, որոնք Բալեսարինայի ոճին կը հետեւէին Գ. Օ. Վերդորիս, Սորիանո, Ալէկէրի, Լոդչի, Ֆուքս Եւն, Նոյն իսկ Ալեսանտրոյ Աքարլոզիի՝ Նէպոլոյ թատերական դպրոցին չի՞միճը՝ եկեղեցական շարադրածներուն մէջ տակաւին Բալեսարինայի ոճին կը հետեւի:

Ֆուքս երաժշտագետին մահուամբ մահացութեան մէջ տուգաւ Բալեսարինայի ոճն ալ, որուն յաջորդեց գործիքական երաժշտութեան շքեղ դրութիւնը, որ խաղաղան թատերականին մէջ իւր յաղթանալը կանգնեց: Այս դրութիւնն ինչ ինչ փոփոխմամբ եկեղեցական երաժշտութեան մէջ ալ մուտ գտաւ: Մոլարդի, Հայաքնի ու ղէթհօնի նման ձայնարուեստ դիւցազններէն զատ, շարադրած են արեւմտ. եւ կեղեցւոյ համար ի վերջ կոչու ժ.Բ. Գ. եւ Ժ.Ժ. Գ. սկիզբը տիրող գործիքական դրութեան համեմատ՝ լարմաթիւ նշանաւոր եւ աննշան անձինք առաւել եւ նուազ յաջողութեամբ: Գարուս երրորդ եւ չորրորդ տասնակներուն մէջ Բալեսարինայի ոճը շատերուն մտադրութիւնը գրաւեց, երբ Մինիսէնի Էդգ արքունական եւ երաժշտապետ Բալեսարինայի, Լասոյի եւ այլոց գործերը գրադարանի փոշներէ երեւան հանեց, Նոյն ատենան թագաժառանգն Լուդովիկոս՝ ետքէն Լուդովիկոս Ա. թագաւոր՝ իր առատամիտ օժանդակութեամբ հզօր ամպիրից հանդիսացաւ Էդգի ձեռնարկութեան: Այս ոճին ընծայուած հետաքրքրութիւնն ինչպէսնաեւ հասկընդողութիւնը՝ հետ զհետէ ընդարձակագոյն շրջաններ սկսաւ գրաւել, զի՞նչաւորաբար երբ Տր. Բուպէ ի Ռէկէնսպուրկ՝ Ժ.Զ. եւ Ժ.Է. դարերուն արուեստագիտաց գործերը վերստին ի լոյս հանեց: Գերմանացւոց Չէչերեան ընկերութիւնն եւ Տր. Փր. Վիդգի Ռէկէնսպուրկ չի՞մարկած եկեղեցական երաժշտութեան դպրոցը՝ էին եւ են ցայս օր բազմօգուտ միջոցներ Բալեսարինայի ոճին տարածման գործին:

